

Sygn. akt II UK 235/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 12 kwietnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. H.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 kwietnia 2012 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 19 kwietnia 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 grudnia 2010 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 sierpnia 2010 r. w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy A. H. prawo do emerytury począwszy od 1 listopada 2010 r.

Rozstrzygnięcie to zapadło w następującym stanie faktycznym:

A. H., urodzony 20 lutego 1949 r., 60 lat ukończył 20 lutego 2009 r. Wnioskodawca nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Na dzień 20 kwietnia 2010 r. kontynuował zatrudnienie w Zakładzie Opieki Zdrowotnej w O. Na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca wykazał 32 lata, 3 miesiące i 2 dni okresów składkowych i nieskładkowych, a także 14 lat, 6 miesięcy i 12 dni okresów pracy w szczególnych warunkach (od 18 czerwca 1984 r. do 31 grudnia 1998 r.), uznanych przez organ rentowy.

Na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego Sąd pierwszej instancji uznał, że w czasie pracy w Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Szpitalu Miejskim Nr 5, w okresie od 5 września 1972 r. do 21 października 1976 r., wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze wykonywał pracę w szczególnych warunkach, wykonując swe obowiązki pracownicze w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych.

W dniu 31 października 2010 r. A. H., na podstawie porozumienia stron z dnia 29 października 2010 r., rozwiązał umowę o pracę z Zespołem Opieki Zdrowotnej w O.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione. W jego ocenie, zebrany w sprawie materiał dowodowy wykazał, że wnioskodawca legitymuje się stażem pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat. Do stażu pracy uznanego przez organ rentowy w wymiarze 14 lat i 6 miesięcy należy doliczyć okres zatrudnienia od 5 września 1972 r. do 21 października 1976 r. w Zakładzie Opieki Zdrowotnej, kiedy to wnioskodawca wykonywał pracę w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych. Ponadto wnioskodawca spełnił również ostatni z warunków przewidzianych w art. 184 ust. 1 i 2 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu

Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) - w dniu 31 października 2010 r. rozwiązał umowę o pracę.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożył organ rentowy, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 i 227 k.p.c., poprzez wadliwe ustalenie stanu faktycznego, polegające na nieuzasadnionym przyjęciu, że wnioskodawca pracował na różnych stanowiskach w służbie zdrowia w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych - przez wymagany do nabycia prawa do emerytury okres - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku pracy w szczególnych warunkach, podczas gdy ze zgromadzonych w sprawie dowodów tenże fakt wcale jednoznacznie nie wynika, a także naruszenie prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez błędne jego zastosowanie i niesłuszne przyjęcie, iż wnioskodawca jest uprawniony do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach począwszy od dnia 1 listopada 2010 r. - z uwagi na błędne zaliczenie wnioskodawcy do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach okresu pracy w Zakładzie Opieki Zdrowotnej - Szpitalu Miejskim nr 5 od 5 września 1972 r. do 21 października 1976 r., z wyłączeniem okresu 30 sierpnia do 19 września 1973 r. – pomimo że w rzeczywistości wnioskodawca nie posiada wymaganego okresu pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku pracy w szczególnych warunkach (posiada jedynie 14 lat, 6 miesięcy i 2 dni).

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2011 r. uznał apelację za uzasadnioną i zmienił zaskarżony wyrok, oddalając odwołanie.

W uzasadnieniu Sąd wskazał, że wnioskodawca posiada trzydziestoletni okres składkowy i nieskładkowy, ukończył 60 rok życia i nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, tym niemniej jednocześnie zostało wykazane, że na dzień złożenia wniosku o prawo do świadczenia emerytalnego, jak również w dniu wydania decyzji przez organ rentowy, tj. w dniu 5 sierpnia 2010 r., pozostawał w stosunku pracy. Został on bowiem rozwiązany przez wnioskodawcę dopiero w dniu 31 października 2010 r. Oznacza to, że wnioskodawca nie spełnił wszystkich przesłanek określonych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, warunkujących przyznanie prawa do emerytury.

Jednym z tych warunków jest bowiem rozwiązanie stosunku pracy przez ubiegającego się o prawo do świadczenia. Okoliczność, że rozwiązał on stosunek pracy przed zakończeniem postępowania przed Sądem pierwszej instancji, nie pozwala na przyznanie prawa do świadczenia emerytalnego. W tym kontekście Sąd drugiej instancji podkreślił, że w orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że sąd ocenia legalność decyzji organu rentowego według stanu rzeczy istniejącego chwili jej wydania. Postępowanie przed sądem ma bowiem charakter odwoławczy, a jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem wydanej decyzji. Oznacza to, że badanie przez Sąd legalności decyzji i orzekanie o niej możliwe jest przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili jej wydania. Skoro na dzień wydania decyzji wnioskodawca nie spełniał wszystkich przesłanek do uzyskania prawa do emerytury, zasadnie organ rentowy odmówił przyznania prawa do tego świadczenia.

Wnioskodawca zaskarżył ten wyrok w całości skargą kasacyjną. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 184 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wskutek przyjęcia, że wnioskodawca nie nabył prawa do emerytury wobec faktu, że rozwiązał on stosunek pracy dopiero przed zakończeniem postępowania przed Sądem pierwszej instancji, mimo że w rzeczywistości spełnił on wszystkie warunki prawa do tej emerytury. Skarżący zarzucił także naruszenie prawa procesowego: art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c., wskutek uznania, że warunkiem nabycia uprawnień do emerytury określonej w art. 184 ustawy o Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest rozwiązanie stosunku pracy najpóźniej do daty decyzji organu rentowego, a nie do daty zamknięcia rozprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Emerytura na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przysługuje ubezpieczonym, urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy w dniu 1 stycznia 1999 r. legitymowali się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn, a także okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 ustawy oraz – po tej dacie - osiągnęli wiek przewidziany w art. 32, 33, 39 i 40 ustawy i rozwiązali stosunek pracy oraz nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

W niniejszej sprawie spór dotyczył tego, czy na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca spełnił warunek pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 15 lat, którego Sąd drugiej instancji nie rozstrzygnął. Stwierdził bowiem ustanie stosunku pracy wnioskodawcy po wydaniu zaskarżonej decyzji (w trakcie postępowania sądowego) i z tej przyczyny uznał, że była ona prawidłowa, gdyż w jej dacie nie zostały spełnione wszystkie przesłanki prawa do emerytury. Za podstawę faktyczną rozstrzygnięcia przyjął zatem stan faktyczny istniejący w dacie wydania decyzji.

Z przepisu art. 316 § 1 k.p.c. wynika ogólna zasada obowiązująca w postępowaniu cywilnym, zgodnie z którą podstawą rozstrzygnięcia roszczenia jest stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, przy czym nie budzi wątpliwości, że sformułowanie "stan rzeczy" obejmuje również stan faktyczny. Na gruncie spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych reguła ta doznaje weryfikacji z tego względu, że postępowanie sądowe w tych sprawach wszczynane jest na skutek odwołania wniesionego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, które zastępuje pozew. Postępowanie to ma zatem charakter odwoławczy, a jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem wydanej decyzji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednak, że zasada ta nie ma charakteru absolutnego. Ma ona bowiem uzasadnienie tylko wtedy, kiedy odwołanie się do art. 316 § 1 k.p.c. wypaczałoby charakter postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i prowadziłoby do jaskrawego pominięcia odrębności tego postępowania poprzez całkowite pozbawienie znaczenia postępowania administracyjnego poprzedzającego postępowanie sądowe. Niebezpieczeństwa takiego nie ma w sytuacji, kiedy spełnienie się ostatek z przesłanek prawa do świadczenia w trakcie postępowania sądowego jest oczywiste i niekwestionowane

przez organ rentowy (por. między innymi wyroki z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999, nr 5, poz. 181; z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005, nr 3, poz. 43; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04, OSNP 2005, nr 17, poz. 273; z dnia 2 lutego 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293). Odstępstwo od zasady badania legalności decyzji na dzień jej wydania jest szczególnie uzasadnione w przypadku oceny prawa do świadczenia uzależnionego między innymi od warunku rozwiązania stosunku pracy, np. na podstawie art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.) czy art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jeśli powyższe wymaganie zostanie spełnione po wydaniu decyzji - w trakcie postępowania odwoławczego przed sądem – nie ma przeszkód, aby sąd, stwierdziwszy spełnienie pozostałych przesłanek tego prawa, przyznał świadczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNP 1999 r. nr 5, poz. 181).

Skoro zatem w przedmiotowej sprawie wnioskodawca w trakcie postępowania przed Sądem pierwszej instancji rozwiązał stosunek pracy (31 października 2010 r.), nie było podstaw do uchylenia się przez Sąd drugiej instancji od oceny, czy na dzień 1 stycznia 1999 r. spełnił on warunek posiadania okresu 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Z tej przyczyny podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty okazały się uzasadnione.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁵ 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono po myśli art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ § 1 k.p.c.